

IL-KUMMISSJONI
EWROPEA

Brussell, 3.5.2019
COM(2019) 215 final

**RAPPORT TAL-KUMMISSJONI LILL-PARLAMENT EWROPEW U LILL-
KUNSILL**

**dwar l-implimentazzjoni tax-xoghol taht il-programm ta ' assistenza għad-
dekummissjonar nukleari għall-Bulgarija, il-Litwanja u s-Slovakkja fl-2018 u s-snin
preċedenti**

1 INTRODUZZJONI

F'Ġunju 2018, il-Kummissjoni stabbilixxiet ir-rapport tal-evalwazzjoni ta' nofs it-terminu¹ tal-programmi ta' assistenza għad-dekummissjonar nukleari tal-Unjoni Ewropea fil-Bulgarija, fil-Litwanja u fis-Slovakkja. Dan ikkonkluda li dawn l-Istati Membri għamlu progress effettiv u effiċjenti fid-dekummissjonar tal-impjant tal-enerġija nukleari rispettiv tagħhom (l-unitajiet 1 sa 4 tal-Impjant tal-Enerġija Nukleari (NPP) ta' Kozloduy fil-Bulgarija; l-NPP ta' Ignalina fil-Litwanja; u l-NPP V1 ta' Bohunice fis-Slovakkja).

Abbażi ta' revizjoni tal-pjanijiet iddettaljati ta' dekummissjonar, ir-rapport tal-evalwazzjoni ta' nofs it-terminu kkonferma li mhuwa mehtieġ l-ebda finanzjament addizzjonali fil-QFP attwali (2014-2020) u li l-programmi għandhom jtkomplew wara l-2020.

Fl-istess hin, il-Kummissjoni adottat żewġ proposti^{2,3} għall-appoġġ kontinwu fir-rigward tal-attivitàjiet ta' dekummissjonar fil-Bulgarija, fil-Litwanja u fis-Slovakkja fil-qafas finanzjarju pluriennali (QFP) li jmiss għall-2021 – 2027. B'mod partikolari, il-kofinanzjament propost wara l-2021 se jippermetti lill-Bulgarija u lis-Slovakkja jlestu d-dekummissjonar tar-reatturi kkonċernati, u se jappoġġja lil-Litwanja biex tkompli tiddekummissjona b'mod sikur u kontinwu l-impjant tal-enerġija nukleari ta' Ignalina, proċess pijunier ta' skala bla preċedent fejn jehtieġ li jiġi rkuprat ammont kbir ta' grafit radjuattiv.

Dan ir-rapport isegwi l-evalwazzjoni u jirrevedi l-kisbiet ulterjuri li saru fl-2018. Dan jissodisfa r-rekwiżiti tar-rapportar tar-Regolamenti tal-Kunsill rilevanti^{4,5} u jiffirma l-bażi għall-adozzjoni tal-programmi ta' hidma annwali tal-2019 fil-programmi ta' assistenza. Fil-Qafas Finanzjarju Pluriennali attwali (QFP 2014-2020), il-Kummissjoni rrapportat erba' darbiet dwar dan is-suġġett inkluż ir-rapport dwar l-evalwazzjoni ta' nofs it-terminu ta' dawn il-programmi^{1,6,7,8}.

¹ Ir-rapport tal-Kummissjoni lill-Parlament Ewropew u lill-Kunsill dwar l-evalwazzjoni u l-implimentazzjoni tal-programmi ta' għajjnuna tal-UE għad-dekummissjonar ta' impjanti nukleari fil-Bulgarija, fis-Slovakkja u fil-Litwanja — COM(2018)468.

² Il-Proposta għal Regolament tal-Kunsill li jistabbilixxi l-programm ta' assistenza għad-dekummissjonar nukleari tal-impjant tal-enerġija nukleari ta' Ignalina fil-Litwanja (il-programm ta' Ignalina); u li jhassar ir-Regolament tal-Kunsill (UE) Nru 1369/2013 - COM(2018)466.

³ Il-Proposta għal Regolament tal-Kunsill li jistabbilixxi programm finanzjarju speċifiku għad-dekummissjonar tal-faċilitajiet nukleari u l-ġestjoni tal-iskart radjuattiv, u li jhassar ir-Regolament tal-Kunsill (Euratom) Nru 1368/2013 - COM(2018)467.

⁴ Ir-Regolament tal-Kunsill (Euratom) Nru 1368/2013 tat-13 ta' Diċembru 2013 dwar l-appoġġ, min-naħa tal-Unjoni, għall-programmi ta' għajjnuna għad-dekummissjonar ta' impjanti nukleari fil-Bulgarija u s-Slovakkja, u li jirrevoka r-Regolamenti (Euratom) Nru 549/2007 u (Euratom) Nru 647/2010 (ĠU L346, 20.12.2013, p. 1) u r-rettifika (ĠU L8, 11.1.2014, p. 31).

⁵ Ir-Regolament tal-Kunsill (Euratom) Nru 1369/2013 tat-13 ta' Diċembru 2013 dwar l-appoġġ, min-naħa tal-Unjoni, għall-programm ta' għajjnuna għad-dekummissjonar ta' impjanti nukleari fil-Litwanja, u li jirrevoka r-Regolament (KE) Nru 1990/2006 (ĠU L346, 20.12.2013, p. 7) u r-rettifika (ĠU L8, 11.1.2014, p. 30 u ĠU L121, 24.4.2014, p. 59).

⁶ Ir-Rapport tal-Kummissjoni lill-Parlament Ewropew u lill-Kunsill dwar l-implimentazzjoni tal-hidma skont il-programm ta' assistenza għad-dekummissjonar ta' impjanti nukleari fil-Bulgarija, fil-Litwanja u fis-Slovakkja fl-2016 u fis-snin preċedenti — COM(2017)328.

1.1 Il-programmi ta' assistenza għad-dekummissjonar ta' impjanti nukleari

Mal-adeżjoni tagħhom fl-UE, il-Bulgarija, is-Slovakkja u l-Litwanja impenjaw ruhhom li jagħluq tmien reatturi tal-enerġija nukleari qabel it-tmiem tat-tul tal-ħajja ppjanat tagħhom:

- l-impjant tal-enerġija nukleari ta' Kozloduy fil-Bulgarija (l-unitajiet 1 sa 4);
- l-impjant tal-enerġija nukleari V1 ta' Bohunice fis-Slovakkja (2 unitajiet); u
- l-impjant tal-enerġija nukleari ta' Ignalina fil-Litwanja (2 unitajiet).

L-UE impenjat ruħha li tipprovdi assistenza finanzjarja għad-dekummissjonar sikur ta' dawk ir-reatturi.

Fit-13 ta' Diċembru 2013 ġew adottati żewġ Regolamenti tal-Kunsill^{4, 5} biex jiġu appoġġjati dawn il-programmi ta' dekummissjonar fil-QFP 2014-2020, titkompla l-assistenza mogħtija fil-perjodi preċedenti u jiġi stabbilit l-għan ġenerali biex l-Istati Membri rispettivi jiġu meġhuna biex jilħqu b'mod sikur l-istat aħħari tad-dekummissjonar filwaqt li jinżammu l-ogħla standards ta' sikurezza. Huwa importanti li jiġi nnutat li r-Regolamenti attwali jirrestringu l-kamp ta' applikazzjoni tal-programmi għall-attivitajiet ta' dekummissjonar biss, filwaqt li jeskludu miżuri ta' mitigazzjoni fis-settur tal-enerġija li kienu appoġġjati f'perjodi preċedenti.

Il-programmi huma ddefiniti b'mod ċar f'termini ta' kamp ta' applikazzjoni, baġit u ppjanar, b'dati ta' skadenza skedati lil hinn mill-perjodu ta' finanzjament attwali. Ir-rimi ta' fjuwil użat u ta' skart radjuattiv f'repożitorju ġeoloġiku fond mhux inkluż fil-kamp ta' applikazzjoni tal-programmi, u jrid jiġi żviluppat minn kull Stat Membru fil-programm nazzjonali tiegħu għall-ġestjoni tal-fjuwil użat u tal-iskart radjuattiv kif meħtieġ mid-Direttiva^{9, 10}, rilevanti.

Ir-Regolamenti jiddefinixxu wkoll l-oġettivi speċifiċi:

It-tliet programmi kollha

- iż-żarmar tas-swali tat-turbini u tal-bini awżiljarju;
- il-ġestjoni sikura tal-iskart tad-dekummissjonar skont pjanijiet iddettaljati għall-ġestjoni tal-iskart.

Il-programmi ta' Kozloduy u ta' Bohunice

- iż-żarmar ta' komponenti kbar u tagħmir kbir fil-bini tar-reattur.

⁷ Ir-Rapport tal-Kummissjoni lill-Parlament Ewropew u lill-Kunsill dwar l-implimentazzjoni tal-ħidma fil-programm ta' għajjnuna għad-dekummissjonar nukleari lill-Bulgarija, lill-Litwanja u lill-Slovakkja fl-2015 u fis-snin preċedenti — COM(2016)405.

⁸ Ir-Rapport tal-Kummissjoni lill-Parlament Ewropew u lill-Kunsill dwar l-implimentazzjoni tal-ħidma fi ħdan il-programm ta' għajjnuna għad-dekummissjonar nukleari għall-Bulgarija, il-Litwanja u s-Slovakkja għall-perjodu 2010-2014 — COM(2015) 78.

⁹ Id-Direttiva tal-Kunsill 2011/70/Euratom tad-19 ta' Lulju 2011 li tistabbilixxi qafas Komunitarju għall-ġestjoni responsabbli u sikura ta' fjuwil użat u skart radjuattiv, ĠU L199, 2.8.2011, p. 48-56.

¹⁰ Ir-Rapport tal-Kummissjoni lill-Kunsill u lill-Parlament Ewropew dwar il-progress fl-implimentazzjoni tad-Direttiva tal-Kunsill 2011/70/Euratom u inventarju tal-iskart radjuattiv u tal-fjuwil użat preżenti fit-territorju tal-Komunità u l-prospetti futuri — C(2017)236.

Il-programm ta' Ignalina

- it-tnehhija tal-fjuwil mill-qalba tar-reattur tal-unità 2 u mill-pixxini tal-fjuwil tar-reattur tal-unitajiet 1 u 2 fil-faċilità tal-ħżin fix-xott tal-fjuwil użat;
- il-manutenzjoni b'mod sikur tal-unitajiet tar-reatturi.

2 AMMINISTRAZZJONI TAL-PROGRAMM

2.1 Metodu ta' implimentazzjoni

Il-Kummissjoni timplimenta l-baġit tal-programmi, skont l-Artikolu 62(1)(c) tar-Regolament Finanzjarju¹¹, billi tafda l-implimentazzjoni tiegħu lill-korpi li ġejjin:

- għall-Programmi kollha u mill-2001, il-Bank Ewropew għar-Rikostruzzjoni u l-Iżvilupp, organizzazzjoni internazzjonali, permezz ta' fondi ddedikati minn bosta donaturi rregolati mir-regoli tal-fondi rispettivi tagħhom;
- għall-programm ta' Ignalina mill-2003, l-Aġenzija Ċentrali għall-Ġestjoni ta' Proġetti, korp irregolat bil-liġi pubblika fil-Litwanja;
- għall-programm ta' Bohunice mill-2016, l-Aġenzija Slovakkja għall-Innovazzjoni u l-Energija, korp irregolat bil-liġi pubblika fis-Slovakkja.

L-evalwazzjoni ta' nofs it-terminu eżaminat mill-ġdid l-istruttura ta' governanza applikabbli għall-programmi ta' assisitenza u kkonkludiet li din tiżgura implimentazzjoni effettiva u effiċjenti tal-programmi. Il-fatturi ewlenin ta' suċċess jinkludu definizzjonijiet ċari tar-rwoli u tar-responsabbiltajiet kif ukoll qafas ta' monitoraġġ imsahhah. Bil-ghan li tkompli tissahhah l-effiċjenza tal-implimentazzjoni tal-programm, l-adozzjoni fl-2019 ta' proċeduri aġġornati ta' implimentazzjoni se tkun żvilupp ewlieni li se jwassal għal aġġornament tal-istrategija ta' kontroll applikata attwalment li tistabbilixxi l-htigijiet ta' superviżjoni, l-oġġettivi tal-attivitajiet ta' superviżjoni, u l-ghodod, il-metodi u l-proċeduri ta' hidma korrispondenti mehtiega biex jintlahqu l-oġġettivi ta' superviżjoni u mitigazzjoni effettiva meta jiġu identifikati devjazzjonijiet/riskji.

Is-superviżjoni tal-korpi inkarigati bil-kompiti relatati mal-implimentazzjoni tal-baġit tal-programmi mill-Kummissjoni ssegwi r-regoli stabbiliti fil-ftehimiet ta' delega rispettivi. Din tiddependi fuq valutazzjonijiet regolari li l-korpi jissodisfaw ir-rekwiziti għal ġestjoni indiretta kif previst fl-Artikolu 154 tar-Regolament Finanzjarju. Din hija kkumplementata b'verifiki bbażati fuq ir-riskju inkorporati fil-proċess ta' monitoraġġ regolari jew assenjati lil korp indipendenti.

2.2 Programmar u monitoraġġ annwali

F'konformità mal-proċeduri applikabbli,¹² kull Stat Membru kkonċernat hatar Koordinatur tal-Programm responsabbli mill-programmazzjoni, il-koordinazzjoni u l-

¹¹ Ir-Regolament (UE, Euratom) 2018/1046 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-18 ta' Lulju 2018 dwar ir-regoli finanzjarji applikabbli għall-baġit ġenerali tal-Unjoni, li jemenda r-Regolamenti (UE) Nru 1296/2013, (UE) Nru 1301/2013, (UE) Nru 1303/2013, (UE) Nru 1304/2013, (UE) Nru 1309/2013, (UE) Nru 1316/2013, (UE) Nru 223/2014, (UE) Nru 283/2014, u d-Deċiżjoni Nru 541/2014/UE, u li jhassar ir-Regolament (UE, Euratom) Nru 966/2012 (ĠU L 193, 30.7.2018, p. 1).

¹² Commission Implementing Decision of 7 August 2014 on the rules of application for the nuclear decommissioning assistance programmes for Bulgaria, Lithuania and Slovakia for the period 2014 2020 — C(2014) 5449.

monitoraġġ tal-programm tad-dekummissjonar fil-livell nazzjonali. Il-Koordinaturi tal-Programm issottomettew il-programmi ta' hidma annwali u l-Kummissjoni adottathom flimkien mad-deċiżjonijiet ta' finanzjament, skont il-proċedura ta' eżami ddefinita fl-Artikolu 5 tar-Regolament dwar il-kontroll mill-Istati Membri tal-eżerċizzju mill-Kummissjoni tas-setgħat ta' implimentazzjoni¹³. Dawn il-programmi ta' hidma stabbilixxew l-attivitajiet ippjanati għas-sentejn kalendarji li jmiss, li t-tnejn li huma jiġu ffinanzjati mill-baġit tal-Unjoni u minn sorsi nazzjonali jew oħrajn.

F'kull Stat Membru hemm fis-seħh kumitati li għandhom funzjonijiet ta' monitoraġġ u rapportar, kopreseduti minn rappreżentant tal-Kummissjoni u mill-Koordinatur tal-Programm rispettiv. Il-korpi inkarigati b'kompiti relatati mal-implimentazzjoni tal-baġit jimmonitorjaw l-implimentazzjoni tal-proġetti kuljum. Barra minn hekk, il-Kummissjoni ssegwi mill-qrib l-implimentazzjoni tal-programmi permezz ta' eżamijiet mill-ġdid mhux fuq il-post u fuq il-post li jsiru darbtejn fis-sena. Sabiex ikompli jiġi appoġġjat dan il-proċess, ġiet introdotta s-sistema tal-immaniġġjar tal-valur miksub sabiex jitkejlu l-prestazzjoni tal-proġetti u l-progress tal-programmi b'mod oġġettiv.

2.3 Awditjar u evalwazzjonijiet

Kif imsemmi, il-Kummissjoni lestiet l-evalwazzjoni ta' nofs it-terminu tal-programmi¹, inklużi konsultazzjoni pubblika u valutazzjoni tar-riżultati u tal-impatti tal-programmi, l-effiċjenza tal-użu tar-riżorsi u l-valur miżjud tagħhom lill-Unjoni. Kif mehtieg, l-evalwazzjoni indirizzat il-kamp ta' applikazzjoni għall-modifikazzjoni tal-proċeduri ddettaljati ta' implimentazzjoni¹² u b'riżultat ta' dan il-Kummissjoni identifikat il-htieġa li dawn jiġu aġġornati bil-għan li jinkisbu benefiċċji mit-tagħlimiet miksuba¹⁴.

Il-Kummissjoni nediet ukoll studju dwar l-effettività, l-effiċjenza u l-valur miżjud tal-UE tal-proġetti relatati mal-enerġija ffinanzjati mill-programmi fil-perjodu 2007-2013. Ir-riżultati tal-istudju huma mistennija fl-2019.

Barra minn hekk, il-Kummissjoni wettqet verifika tematika dwar il-proċeduri ta' akkwist taħt ir-responsabbiltà tal-korpi inkarigati b'kompiti relatati mal-implimentazzjoni tal-baġit tal-programmi. Abbażi ta' 20 fajl tal-akkwist, irriżulta li dawn il-korpi appoġġjaw bis-shiħ lill-benefiċjarji biex jiksibu ekonomija, effiċjenza, trasparenza u responsabbiltà fil-proċessi kollha, kif ukoll biex jirrispettaw il-prinċipji fundamentali ta' prattika ta' akkwist tajba.

3 IMPLIMENTAZZJONI U KOFINANZJAMENT BAĠITARJI

Fil-bidu tal-QFP attwali, it-tliet Stati Membri stabbilixxew pjanijiet iddettaljati ta' dekummissjonar sabiex jiġu ssodisfati l-kondizzjonalitajiet *ex ante*^{4,5}. Dawn il-pjanijiet iddeterminaw l-istimi tal-kost globali kif ukoll il-kamp ta' applikazzjoni u l-iskedi tal-programmi. Il-programmi għandhom jitlestew fl-2025 fis-Slovakkja, fl-

¹³ Ir-Regolament (UE) Nru 182/2011 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tas-16 ta' Frar 2011 li jistabbilixxi r-regoli u l-prinċipji ġenerali dwar il-modalitajiet ta' kontroll mill-Istati Membri tal-eżerċizzju mill-Kummissjoni tas-setgħat ta' implimentazzjoni.

¹⁴ Commission Implementing Decision of 26 April 2019 on detailed implementation procedures for the nuclear decommissioning assistance programmes for Bulgaria, Slovakia and Lithuania — C(2019) 3073 repealing Implementing Decision C(2014)5449

2030 fil-Bulgarija, u fl-2038 fil-Litwanja. It-tul tal-programmi jiddependi fuq għadd ta' fatturi u kundizzjonijiet ta' limitu, bħall-kumplessità teknika, id-daqs tas-siti u l-livell ta' thejjija fil-ġestjoni tal-iskart fil-bidu tal-programm rispettiv. Il-Kummissjoni vvalutat dawk il-pjanijiet u kkonkludiet li dawn kienu kompluti, rilevanti, komprensivi u li, b'mod ġenerali, l-istimi tal-kost globali kienu xierqa — kif appoġġjat mir-rizultati ta' rieżami indipendenti¹⁵. Il-fondi allokati bħalissa jiżguraw twettiq effettiv u effiċjenti tal-oġġettivi tal-programmi stabbiliti fil-QFP għall-2014-2020.

Kif ġie rrapportat fl-evalwazzjoni ta' nofs it-terminu, il-kost globali tal-programmi (l-istima mat-tlestija) ilu stabbli mill-2014 fil-Litwanja u s-Slovakkja, filwaqt li ġie rivedut 'il fuq (+23 %) fil-Bulgarija abbażi ta' rivalutazzjoni perijodika xierqa tal-pjan ta' dekkummissjonar. B'mod korrispondenti, il-Bulgarija żiedet il-kontribuzzjonijiet nazzjonali.

Abbażi tal-pjanijiet iddettaljati ta' dekkummissjonar, il-Kummissjoni identifikat il-ħtiġijiet għall-QFP li jmiss (2021-2027) u pproponiet li ttipprovdi appoġġ tal-UE addizzjonali^{3,3}, bil-ghan li jitlesta d-dekkummissjonar (fil-Bulgarija u fis-Slovakkja) u jiġi avvanzat id-dekkummissjonar (fil-Litwanja) billi jiġu koperti l-ħtiġijiet għall-perjodu ta' finanzjament li jmiss u jingħata kontribut ulterjuri għall-ħtiġijiet ġenerali tal-programm.

Mill-2014, il-Kummissjoni adottat ħames programmi ta' ħidma annwali u d-deċiżjonijiet ta' finanzjament assoċjati, filwaqt li impenjat il-baġit assenjat permezz ta' ftehimiet ta' delega mal-Bank Ewropew għar-Rikostruzzjoni u l-Iżvilupp - BERŻ (EUR 205.1 miljun għall-programm ta' Kozloduy, EUR 9.0 miljun għall-programm ta' Ignalina, EUR 30.3 miljun għall-programm ta' Bohunice), mal-Aġenzija Ċentrali għall-Ġestjoni tal-Proġetti fil-Litwanja - CPMA (EUR 306.6 miljun) u mal-Aġenzija Slovakka għall-Innovazzjoni u l-Enerġija - SIEA (EUR 127.5 miljun). Il-pagamenti tal-Kummissjoni kienu bbazati fuq ħtiġijiet previsti tal-kuntratt u l-progress fl-implementazzjoni tal-proġett.

Attwalment, il-bażi ġuridika għall-appoġġ finanzjarju tal-UE ma tiddefinixxix livell speċifiku tal-kontribuzzjonijiet nazzjonali. Fl-2017, il-gvern Litwan ħabbar l-impenn politiku tiegħu biex jinżamm livell minimu ta' kontribuzzjonijiet nazzjonali ta' 14 % għat-tul kollu tal-programm. Fil-qafas finanzjarju preżenti, il-livelli ta' kontribuzzjonijiet nazzjonali żdiedu għall-ammonti rrapportati fit-Tabelli 1 u 2; dawn juru żborżi u fondi stabbiliti akkumulati mill-bidu tal-programm ta' assistenza għad-dekkummissjonar. Fil-proposti tagħha għal Regolamenti tal-Kunsill għall-appoġġ kontinwu fir-rigward tal-attivitajiet ta' dekkummissjonar fil-Bulgarija, il-Litwanja u s-Slovakkja fil-QFP li jmiss għall-2021-2027, il-Kummissjoni introduċiet livelli minimi mistennija ta' kontribuzzjoni nazzjonali.

¹⁵ “Nuclear Decommissioning Assistance Programme (NDAP) – Assessment of the robustness of the financing plans considering the economic-financial-budgetary situation in each concerned Member State and of the relevance and feasibility of the detailed decommissioning plans”, Deloitte, NucAdvisor, VVA Europe, Studju mhejji għad-DG Enerġija tal-Kummissjoni Ewropea, 2016.

Tabella 1 — Żborżi (pagamenti lill-benefiċjarji finali), 30/06/2018 (EUR miljun)

	Stat Membru	UE*
Kozloduy	275 (41 %)	394 (59 %)
Bohunice	192 (42 %)	263 (58 %)
Ignalina	162 (14 %)	961 (86 %)

* Inkluzi kontribuzzjonijiet minn donaturi oħrajn.

Sors: Rapporti ta' Monitoraġġ, BERŻ, CPMA

Tabella 2 — Fondi stabbiliti (żborżi u allokkazzjonijiet), 30/06/2018 (EUR miljun)

	Stat Membru	UE*
Kozloduy	458	800
Bohunice	476	671
Ignalina	478	1568

* Inkluzi kontribuzzjonijiet minn donaturi oħrajn.

Sors: Rapporti ta' Monitoraġġ, Programmi ta' Hidma Annwali, BERŻ, CPMA

4 PROGRESS U PRESTAZZJONI

Il-Kummissjoni tkejjel il-progress u l-prestazzjoni ta' dawn il-programmi skont l-oġettivi stabbiliti fir-Regolamenti tal-Kunsill rilevanti^{4,5}. Barra minn hekk, sal-2018 dawn ġew immonitorjati permezz tal-mira u l-iskedi ddettaljati previsti fil-proċeduri ta' implimentazzjoni¹² u s-sistema tal-immaniġġjar tal-valur miksub¹⁶.

S'issa, il-progress huwa ġeneralment sodisfaċenti meta mqabbel mal-oġettivi, għalkemm id-dewmien ilu jakkumula b'mod progressiv mill-2014 fl-implimentazzjoni ġenerali, kif jidher meta wiehed iqabbel il-valur miksub mal-linja bażi (ara l-illustrazzjonijiet 2, 4 u 6). Madankollu, f'dan l-istadju, il-perkors kritiku tal-programmi mhuwiex affettwat u d-dati ta' skadenza huma osservati fit-tliet Stati Membri kollha. Wara l-evalwazzjoni ta' nofs it-terminu, il-profil taż-żmien tal-attivitajiet ġie rivedut biex jiġi kkalibrat mill-ġdid ir-rintraċċar tal-progress u tal-prestazzjoni permezz tas-sistema tal-immaniġġjar tal-valur miksub (ara l-illustrazzjonijiet 2, 4 u 6).

4.1 Il-Bulgarija - il-programm ta' Kozloduy

L-unitajiet 1-4 tal-Impjant tal-Enerġija Nukleari (NPP) ta' Kozloduy huma r-reatturi VVER¹⁷ 440/230: l-unitajiet 1 u 2 ingħalqu fl-2002 u l-unitajiet 3 u 4 ingħalqu fl-2006.

Mill-2013, id-dekummissjonar hu fil-kontroll tal-Intrapriża tal-Istat *għall-Iskart Radjuattiv* (SERAW) tal-Bulgarija, organizzazzjoni ddeddikata għad-dekummissjonar li l-missjoni tagħha hi l-ġestjoni sikura tal-iskart radjuattiv fit-territorju tar-Repubblika tal-Bulgarija. Bil-monitoraġġ tal-Ministeru tal-Enerġija, is-SERAW hija d-detentur tal-liċenzja / l-operatur inkarigat mid-dekummissjonar tal-unitajiet 1-4 tal-Impjant tal-Enerġija Nukleari ta' Kozloduy u tal-Faċilità Nazzjonali tar-Rimi (NDF).

¹⁶ ISO 21508:2018 L-immaniġġjar tal-valur miksub fil-ġestjoni tal-proġetti u tal-programmi

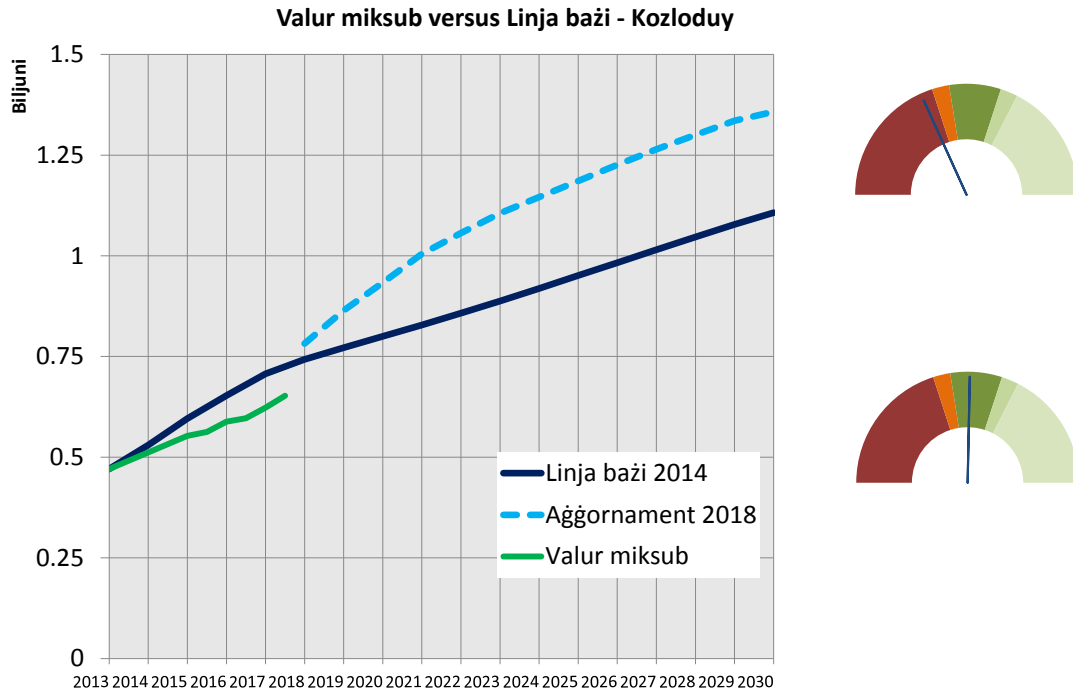
¹⁷ VVER, Russu: Водо-водяной энергетический реактор (Vodo-Vodyanoi Energetichesky Reaktor) jew Reattur tal-Enerġija Ilma-Ilma huwa serje ta' reattur bl-ilma taħt pressjoni.

Il-programm ta' Kozloduy ghamel progress sinifikanti fiż-żarmar tat-tagħmir fis-sala tat-turbina u fiż-żona kkontrollata. Fl-2018, daħlu fis-seħh infrastrutturi importanti għall-ġestjoni tal-iskart – li huma essenzjali sabiex jiġi kompletat id-dekummissjonar: sessjoni ta' hidma għat-tnaqqis tad-daqs u d-dekontaminazzjoni ta' tagħmir żarmat (minn Marzu 2018) u faċilità għat-tnaqqis tal-volum bi prestazzjoni għolja ta' skart radjuattiv (il-Faċilità għat-Tidwib tal-Plażma), li l-ewwel kampanja operazzjonali tagħha bdiet f'Novembru 2018 (ara l-illustrazzjoni 1). Fl-istess hin, bħalissa għaddejjin xogħlijiet ta' kostruzzjoni għall-Faċilità Nazzjonali tar-Rimi, jiġifieri r-repożitorju tal-iskart fil-wiċċ ta' livell baxx u intermedju, li se tircievi kwantitajiet kbar tal-materjali ddekummissjonati.

Illustrazzjoni 1 - Il-Faċilità għat-Tidwib tal-Plażma.

Ir-rapport tal-evalwazzjoni ta' nofs it-terminu wera li, abbażi tar-rivalutazzjoni perijodika tal-pjan ta' dekummissjonar, l-awtoritajiet Bulgari kkonkludew li l-kost globali tal-programm ta' Kozloduy (l-istima mat-tlestija) kien jehtieg li jiġi rivedut 'il fuq (+23 %) u l-Bulgarija ziedet b'mod korrispondenti l-kontribuzzjonijiet nazzjonali tagħha. Id-data ta' skadenza tal-programm (2030) kienet ikkonfermata.

Illustrazzjoni 2 Il-progress u l-prestazzjoni tal-programm imkeġla permezz tal-valur miksub.

Il-valur miksub meta mqabbel mal-linja baži juri l-ammont ta' xogħol li sar skont il-pjan. Dan huwa rifless ukoll fl-Indiċi tal-Prestazzjoni tal-Iskeda (SPI). L-Indiċi tal-Prestazzjoni tal-Kost (CPI) juri li l-kost tax-xogħol li sar kien kif ippjanat. Il-linja miksuba tirrappreżenta l-linja baži li giet aġġornata wara l-evalwazzjoni ta' nofs it-terminu u se tintuża għar-rintraċċar u l-monitoraġġ futuri.

Il-valuri pplotjati jinkludu l-kontingenzi. L-istima tal-kost globali (inklużi l-kontingenzi) hija ta' EUR 1358 miljun fl-2018, filwaqt li fl-2014 kienet ta' EUR 1107 miljun.

4.2 Is-Slovakkja – il-programm ta' Bohunice

L-NPP V1 ta' Bohunice fih żewġ reatturi VVER 440/230: l-unitajiet 1 u 2 ingħalqu b'mod permanenti fl-2006 u fl-2008 rispettivament.

*Jadrová a vyrad'ovacia spoločnosť*¹⁸ (JAVYS) hija organizzazzjoni Slovakka ddedikata għad-dekummissjonar li l-missjoni tagħha hi d-dekummissjonar sikur tal-faċilitajiet nukleari, l-immaniġġjar tal-fjuwil nukleari użat u l-immaniġġjar tal-iskart radjuattiv fit-territorju tar-Repubblika tas-Slovakkja. Din topera fil-kontroll tal-Ministeru tal-Ekonomija. JAVYS hija d-detentur tal-liċenzja / l-operatur inkarigat mid-dekummissjonar tal-NPP V1 ta' Bohunice, mill-immaniġġjar tal-fjuwil użat u mill-faċilitajiet tar-rimi tal-iskart.

Il-programm ta' Bohunice għamel progress sostanzjali fl-2018. Ix-xogħlijiet ta' Dekontaminazzjoni & Żarmar (D&D) fis-swali tat-turbini u fil-bini awżiljarju ġew iffinalizzati fl-2018 bid-demolizzjoni tal-erba' torrijiet tat-tkessiħ tal-NPP VI (ara l-illustrazzjoni 3). Għalhekk, l-ewwel objettiv speċifiku stipulat fl-Artikolu 2.2.(b)(i) tar-Regolament⁴ rilevanti ntlahaq b'mod effettiv u effiċjenti. Barra minn hekk, twettqu wkoll xogħlijiet importanti ta' D&D fil-bini tar-reattur: fl-2018, tlestiet id-

¹⁸ "Il-Kumpanija Nukleari u ta' Dekummissjonar"

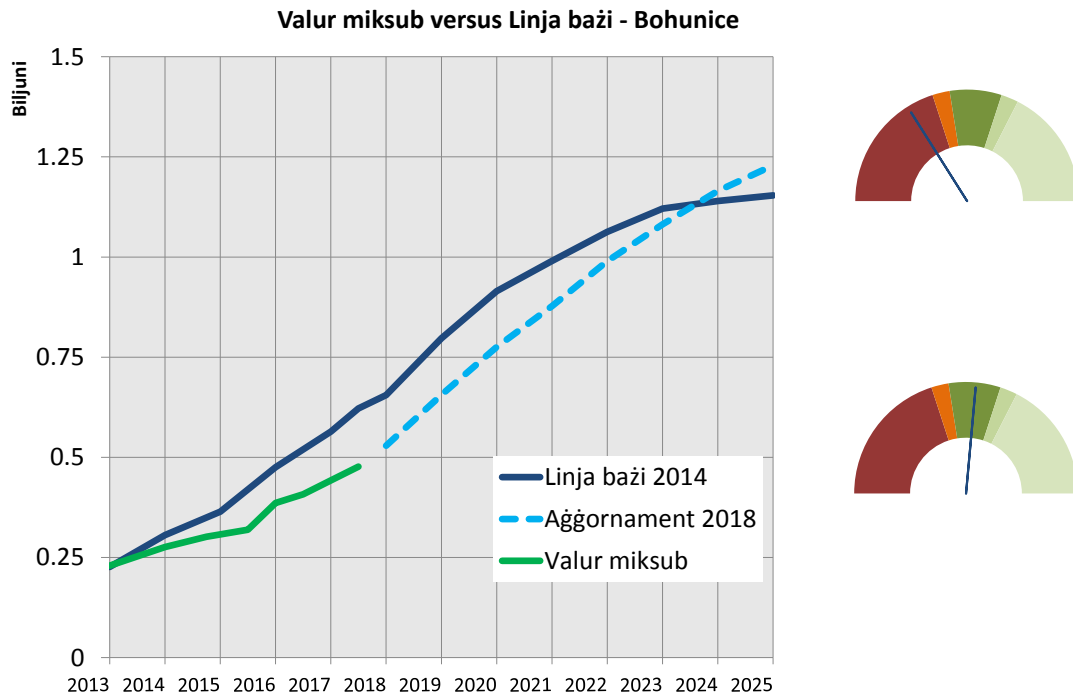
dekontaminazzjoni tal-piexxi għall-fjuwil użat u ta' tankijiet oħra fiż-żona kkontrollata, filwaqt li beda ż-żarmar ta' komponenti kbar tas-sistemi tat-tkessi tar-reattur.

Illustrazzjoni 3 - Id-demolizzjoni tat-torrijiet tat-tkessi.

L-infrastruttura għall-immaniġġjar tal-iskart hija adattata għall-htigijiet attwali tal-attivitajiet taż-żarmar u tad-dekontaminazzjoni, u qed jiġu stabbiliti faċilitajiet addizzjonali għall-htigijiet tal-gejjieni. Il-kapaċità tar-rota tar-rimi tal-iskart ta' livell baxx (>90 % fil-volum tal-iskart radjuattiv totali) qed tiġi estiża fir-repożitorju eżistenti f'Mochovce; it-tlestija hija skedata għall-bidu tal-2019. Barra minn hekk, tlestiet il-faċilità l-għdida għall-ħżin interim tal-iskart ta' livell intermedju li ma jistax jintrema f'Mochovce.

Minn 73 proġett, tlestew aktar minn 56 proġett. Il-programm ta' Bohunice huwa l-aktar wiehed avanzat u x'aktarx se jirrappreżenta l-ewwel dekommissjonar komplut tar-reatturi tat-tip VVER.

Illustrazzjoni 4 Il-progress u l-prestazzjoni tal-programm imkejla permezz tal-valur miksub. Il-valuri pplottjati ma jinkludux il-kontinġenzi. L-istima tal-kost globali (inklużi l-kontinġenzi) hija ta' EUR 1238 miljun fl-2018, filwaqt li fl-2014 kienet ta' EUR 1246 miljun.

Abbażi tal-pjan rivedut ta' dekommissjonar, ir-rapport tal-evalwazzjoni ta' nofs it-terminu kkonkluda li l-kost globali tal-programm tad-dekommissjonar (l-istima mat-tlestija) qed jonqos bi ftit u d-data ta' tlestija tibqa' stabbilita għat-tmiem tal-2025. Din l-istima hija appoġġjata minn pjan tal-ogħla livell ta' żvilupp tekniku għar-riskji u l-kontinġenzi, li jipprova livell għoli ta' fiduċja fl-istimi li saru.

4.3 Il-Litwanja – il-programm ta' Ignalina

L-NPP ta' Ignalina fih żewġ reatturi RBMK¹⁹ 1500: l-unitajiet 1 u 2 ingħalqu fl-2004 u fl-2009 rispettivament.

L-Intrapriża tal-Istat għall-Impjant tal-Energija Nukleari ta' Ignalina (INPP) tal-Litwanja hija d-detentur tal-liċenzja / l-operatur inkarigat mill-faċilitajiet li qed jigu dekommissjonati u mill-faċilitajiet tar-rimi tal-iskart. Din topera taħt il-kontroll tal-Ministeru tal-Energija. F'din l-aħħar sena, l-INPP kompliet tadatta l-istruttura tagħha għal organizzazzjoni tad-dekommissjonar effettiva, li tkun aktar b'saħħitha fl-immaniġġjar tal-proġetti.

Il-programm ta' Ignalina huwa sfida tal-ewwel xorta tagħha, minhabba r-reattur tat-tip ta' Chernobyl ikkaratterizzat minn qalba tal-grafit kbira. Il-kost globali tal-programm (l-istima mat-tlestija) baqa' stabbli mill-2014, u bl-istess mod id-data ta' tlestija tibqa' l-aħħar tal-2038. It-tnehhija tal-assemblaġġi tal-fjuwil użat miż-żewġ binjiet tar-reattur (l-unitajiet 1 u 2) bdiet f'Settembru 2016. It-tieni reattur tneħhielu kompletament il-fjuwil fi Frar 2018, jigi f'9 xhur qabel minn dak li kien ippjanat. Iż-żewġ reatturi tneħhielhom il-fjuwil u għadhom għaddejjin b'mod stabbli

¹⁹ RBMK, Russu: Реактор Большой Мощности Канальный (Reaktor Bolshoy Moshchnosti Kanalnyy) jew Reattur ta' Potenza Kbira b'Sistema ta' Kanali, huwa klassi ta' reattur tal-enerġija nukleari mmoderat mill-grafit bħall-unitajiet ta' Chernobyl.

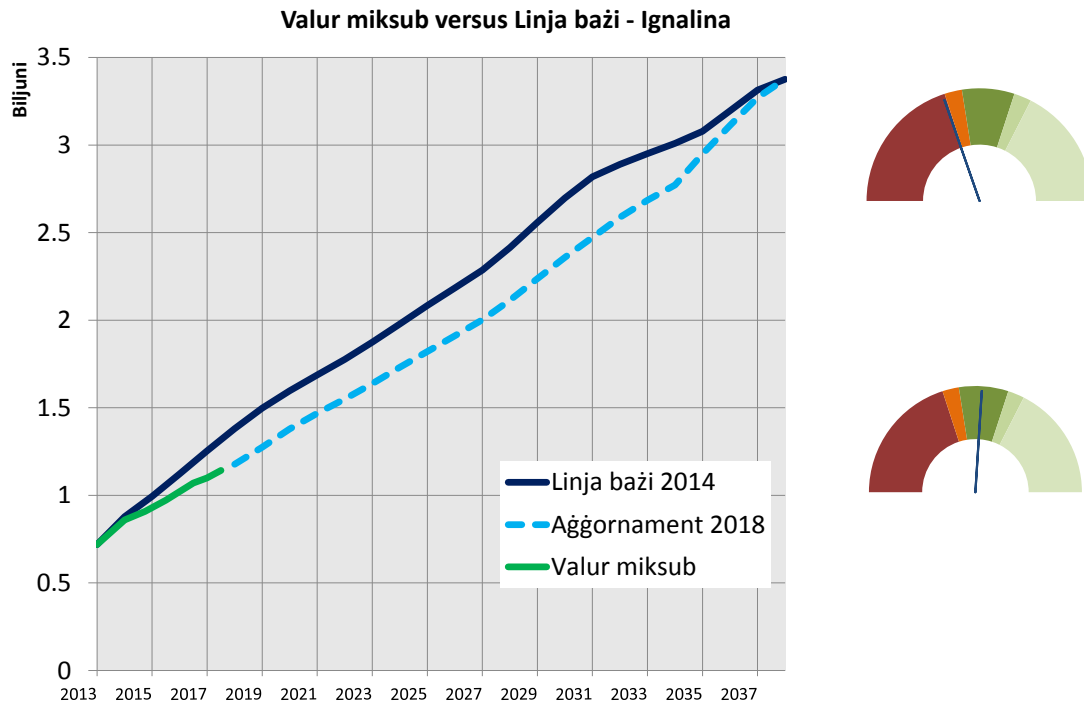
operazzjonijiet biex il-fjuwil użat jiġi ttrasferit mill-pixxini fil-Faċilità Interim għall-Hażna tal-Fjuwil Użat. Mill-31 ta' Diċembru 2018, aktar minn 50 % tal-assemblaġġi tal-fjuwil użat tgħabbew b'mod sikur fi btieti u nħażnu. Skont l-iskeda, l-assemblaġġi kollha tal-fjuwil użat se jitnehhew f'Lulju 2022 (ara l-illustrazzjoni 5).

Illustrazzjoni 5 – Hżin fi btieti.

Barra minn hekk, bdew xogħlijiet għall-kostruzzjoni tal-Faċilità ta' Landfill għal Skart b'Hajja Qasira ta' Livell Baxx Hafna u s-sejha għall-offerti fir-rigward tal-kostruzzjoni tar-Repożitorju Viċin il-Wiċċ tinsab lesta biex titnieda fl-2019.

Bi thejjija għaż-żarmar u d-dekontaminazzjoni taż-żona ewlenija tar-reatturi li għandhom jibdew fil-QFP li jmiss, l-operatur qed jiżviluppa studju dwar il-valutazzjoni tal-għażliet possibbli, il-valutazzjoni tal-impatt ambjentali u proġett għall-ħażna temporanja tal-iskart tal-grafit irradjat. Sernsiela ta' sessjonijiet ta' hidma fl-2018 ippermettew li aktar minn 40 kuntrattur internazzjonali potenzjali jiġu infurmati b'mod estensiv .

Illustrazzjoni 6 Il-progress u l-prestazzjoni tal-programm imkejla permezz tal-valur miksub. Il-valuri pplotjati jinkludu il-kontinġenzi. L-istima tal-kost globali (inklużi l-kontinġenzi) hija ta' EUR 3377 miljun fl-2018, bhal fl-2014.

Ir-rapport tal-evalwazzjoni ta' nofs it-terminu kkonferma li l-programm ta' Ignalina ma jehtieġx finanzjament addizzjonali fil-perjodu 2014-2020, u identifika l-htigijiet għall-perjodu sal-2038 sabiex jiġi indirizzat iż-żarmar tar-reatturi, b'mod partikolari l-qlub tal-grafit. Dan huwa l-pass ewlieni li jmiss biex tittejjeb is-sikurezza nukleari fis-sit ta' Ignalina.

4.4 Proġetti fis-settur tal-enerġija

Fil-QFP attwali, il-programm ta' assistenza ma jipprovdi appoġġ finanzjarju għid għal miżuri ta' mitigazzjoni fis-settur tal-enerġija; madankollu, sal-2013, il-programm ta' assistenza kellhom fondi allokat i għal proġetti fis-settur tal-enerġija f'konformità mat-trattati tal-adeżjoni u mal-politiki tal-enerġija nazzjonali rispettivi.

B'mod ġenerali, s'issa tlestew 40 proġett, b'valur ta' 75 % tal-fondi allokat i. F'dan l-istadju, il-Kummissjoni qieset li kien xieraq li jitnieda studju *ex post* dwar ir-riżultati u l-impatti, l-effiċjenza, l-effettività u l-valur miżjud tal-UE ta' dawk il-proġetti. Il-konklużjonijiet se jiġu ppubblikati fl-2019.

5 KONKLUŻJONIJIET

F'konformità mal-aspettattivi stabbiliti fil-QFP attwali, fl-2018, il-Bulgarija, il-Litwanja u s-Slovakkja baqgħu jagħmlu progress effettiv u effiċjenti fid-dekummissjonar tar-reatturi tagħhom. Is-sistema tal-immaniġġjar uriet dejjem aktar li hija kapaci tindirizza l-isfidi u l-ostakoli minhabba l-kumplessità tal-programmi.

Fl-2014, it-tnejn u l-approvazzjoni tal-pjanijiet ta' dekummissjonar rispettivi kienu kisba ewlenija u ddefinixxew il-limiti tal-programmi ta' għajjnuna, bil-htigijiet ta' finanzjament sabiex jintlaħaq l-istat aħhari tad-dekummissjonar li eventwalment kien stabbilit. Fl-istadju ta' nofs it-terminu, dawn il-htigijiet gew ikkonfermati għall-

programmi ta' Bohunice u ta' Ignalina; għall-programm ta' Kozloduy, ir-reviżjoni dovuta tal-pjan tad-dekummissjonar irriżultat f'żieda fl-istimi tal-kost wara l-2020. Iż-żieda fl-istimi ma rriżultatx f'żieda ugwali fil-pakkett tal-programm peress li l-Bulgarija impenjat ruħha li tkopri l-biċċa l-kbira taż-żieda.

Ir-rapport tal-evalwazzjoni ta' nofs it-terminu kkonferma għalhekk li mhuwa meħtieġ l-ebda finanzjament addizzjonali fil-QFP attwali (2014-2020) sabiex jintlaħqu l-oġettivi ddikjarati fir-regolamenti tal-Kunsill rispettivi u li l-programmi għandhom jittkomplew wara l-2020.

Attwalment, il-livelli ta' kontribuzzjoni nazzjonali mhum iex stabbiliti fil-bażi ġuridika, u dan johloq inċertezzi residwi. Huwa mistenni li kontribuzzjonijiet nazzjonali xierqa, relattivi għall-UE u d-definizzjoni ta' qafas ċar u formalizzat għal "kofinanzjament" se jheggu sjiada nazzjonali akbar u tiftix ekonomiku akbar min-naħa tal-benefiċjarji.

Il-progress li sar s'issa jizgura li fis-siti se jinkisbu livelli ta' sigurtà mtejba ħafna b'riżultat tal-finanzjament mill-UE f'dan il-QFP. Il-kondiviżjoni tal-ġharfien fost it-tliet benefiċjarji halliet impatt pożittiv fuq il-programmi u kkontribwixxiet għall-aktar suċċessi reċenti. Abbażi ta' dan, il-Kummissjoni tat spinta lill-ħolqien ta' sinerġiji attwali; pereżempju d-dekontaminazzjoni taċ-ċirkwiti primarji tal-unitajiet ta' Kozloduy se titwettaq bl-użu tat-tagħmir akkwistat taħt il-programm ta' Bohunice u billi tibbenefika mill-ġharfien espert ta' JAVYS (ara l-punt 4.2).

Żviluppi ewlenin mistennija fil-perjodu li jmiss fil-qasam jinkludu:

- fil-Bulgarija: il-progress stabbli tal-kostruzzjoni tal-Faċilità Nazzjonali tar-Rimi, il-ġestjoni tal-iskart li ntiret u l-bidu ta' xogħlijiet D&D ewlenin fil-bini tar-reatturi;
- fis-Slovakkja: iż-żarmar finali tal-qlub tar-reatturi;
- fil-Litwanja: il-progress stabbli biex jitnehħa l-fjuwil u l-preparazzjonijiet biex tiżżarma l-qalba tal-grafit irradjat, li huwa proġett pijunier u ta' skala bla preċedent.